

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДОВИХ ТА КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФСПІЛОК

Болотнікова І.В. Особливості складових та компонентів професійної життєстійкості працівників профспілок. Робота присвячена актуальній проблемі професійної життєстійкості. У статті аналізуються результати експериментального дослідження, проведеного у профспілкових організаціях, підпорядкованих Київській міській раді профспілок. У результаті аналізу результатів дослідження було визначено загальний рівень життєстійкості працівників профспілкових організацій, а також особливості зв'язків між складовими і компонентами професійної життєстійкості.

Ключові слова: життєстійкість особистості; професійна життєстійкість; складові і компоненти професійної життєстійкості.

Болотнікова І.В. Особенности составляющих и компонентов профессиональной жизнестойкости работников профсоюзов. Работа посвящена актуальной проблеме профессиональной жизнестойкости. В статье проводится анализ результатов экспериментального исследования, проведенного в профсоюзных организациях, подчиненных Киевскому городскому совету профсоюзов. В результате анализа результатов исследования был выявлен общий уровень жизнестойкости работников профсоюзных организаций, а также особенности связей между составляющими и компонентами профессиональной жизнестойкости.

Ключевые слова: жизнестойкость личности; профессиональная жизнестойкость; составляющие и компоненты профессиональной жизнестойкости.

Постановка проблеми. Сучасне життя, особливо сьогодні, наповнене багатьма викликами та труднощами, що суттєво впливають на психофізіологічний стан людини. На психологічне та фізичне самопочуття впливають не лише особисті умови життя, а й умови політичної й економічної кризи, в яких перебуває наразі країна загалом, а також тиск інформаційного простору, світові катаклізми [5]. За таких умов дослідження життєстійкості людини, її складових та факторів, що на неї впливають, набувають особливо важливого значення та актуальності [1; 3; 6; 11]. Різні аспекти проблеми життєстійкості отримали достатньо широке висвітлення і в спеціальній, і в філософській літературі у контексті розгляду таких явищ як особистісне зростання, особистісна майстерність, особистісне самоздійснення, розвиток потенціалу, життєвий шлях особистості, життєві сценарії, суб'єктна активність, смисложиттєві орієнтації, стиль і сенс життя, життєвий світ, онтологічні питання буття тощо [2; 4; 7; 10; 12]. Оскільки доросла людина в середньому 8 годин щоденно проводить на роботі, то професійна діяльність, її умови великою мірою зумовлюють психофізіологічний стан людини. Таким чином, актуальним є дослідження саме професійної життєстійкості [8; 9].

Робоча гіпотеза базується на припущенні, що всі складові і компоненти професійної життєстійкості нерозривно пов'язані між собою та обумовлюють загальний рівень розвитку професійної життєстійкості.

Мета дослідження – в результаті аналізу емпіричного дослідження визначити загальний рівень професійної життєстійкості працівників профспілок та характер зв'язків між її складовими та компонентами.

Виклад методики і результатів досліджень. Експериментальне дослідження проводилося у профспілкових організаціях, що підпорядковуються Київській міській раді профспілок. Загальна кількість досліджуваних – 32 працівників профспілок різного віку і статі. Під час дослідження було використано Опитувальник професійної життєстійкості.

Результати обробки даних Опитувальника професійної життєстійкості наведено в *Таблиці 1*.

Таблиця 1

Відсотковий розподіл досліджуваних профспілкових працівників (n = 32) за рівнем професійної життєстійкості

№ з/п	Рівень професійної життєстійкості	Бали	Кількість (у %)
1.	Низький	0 - 19	-
2.	Нижчий за середній	20 - 38	-
3.	Середній	39 - 57	39,0
4.	Вищий за середній	58 - 76	61,0
5.	Високий	77 - 96	-

Дані *Таблиці 1* свідчать, що за рівнем професійної життєстійкості загальна кількість досліджуваних розподілилася таким чином: жоден із досліджуваних не виявив низького, нижчого за середній та високого рівня професійної життєстійкості. Серед обстежуваних 39,0% виявили середній рівень професійної життєстійкості, а більшість обстежуваних – 61,0% – виявили вищий за середній рівень.

Описову статистику середніх показників професійної життєстійкості загальної кількості досліджуваних наведено у *Таблиці 2*.

Таблиця 2

Середні значення показників професійної життєстійкості профспілкових працівників

№ з/п	Показники професійної життєстійкості	Діапазон показників	Середнє значення	Середнє кв. відх.
1.	Загальний рівень професійної життєстійкості	0 - 96	60,0	8,3
2.	Рівень професійної включеності	0 - 32	18,6	5,3
3.	Рівень професійного контролю	0 - 32	21,5	1,4
4.	Рівень професійного прийняття ризику	0 - 32	19,5	3,0
5.	Рівень емоційного компоненту	0 - 24	14,1	3,1
6.	Рівень мотиваційного компоненту	0 - 24	17,4	2,2
7.	Рівень соціального компоненту	0 - 24	15,0	2,6
8.	Рівень професійного компоненту	0 - 24	13,3	2,1

Аналізуючи дані *Таблиці 2*, можемо зробити висновок, що серед загальної кількості обстежуваних профспілкових працівників середні значення всіх показників та компонентів професійної життєстійкості мають вищий за середній рівень розвитку.

Аналіз кореляційної матриці показників професійної життєстійкості профспілкових працівників нами одержано такі дані.

Таблиця 3

Кореляційні зв'язки показників професійної життєстійкості профспілкових працівників

№з/п	Показники	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Загальний рівень професійної життєстійкості	1	,953**	,297*	,900**	,932**	,737**	,630**	,834**
2.	Рівень професійної включеності	,953**	1	,111	,740**	,823**	,612**	,789**	,717**
3.	Рівень професійного контролю	,297*	,111	1	,379*	,393*	,408*	,085	,235
4.	Рівень професійного прийняття ризику	,900**	,740**	,379*	1	,926**	,748**	,282	,888**
5.	Рівень емоційного компоненту професійної життєстійкості	,932**	,823**	,393*	,926**	1	,637**	,466**	,910**
6.	Рівень мотиваційного компоненту професійної життєстійкості	,737**	,612**	,408*	,748**	,637**	1	,142	,535**
7.	Рівень соціального компоненту професійної життєстійкості	,630**	,789**	,085	,282	,466**	,142	1	,337*
8.	Рівень професійного компоненту професійної життєстійкості	,834**	,717**	,235	,888**	,910**	,535**	,337*	1

Примітки: * – кореляція достовірна на рівні $p \leq 0,05$; ** – $p \leq 0,01$.

Загальний рівень професійної життєстійкості має прямий достовірний зв'язок з усіма її окремими складовими і компонентами. Отже, ми можемо зробити висновок, що рівень розвитку кожного окремого показника значно впливає та обумовлює загальний рівень професійної життєстійкості працівників профспілок.

Розглянемо зв'язки між окремими складовими та компонентами професійної життєстійкості.

Дані *Таблиці 3* свідчать про те, що рівень професійної включеності прямо і достовірно корелює ($p \leq 0,01$) з усіма показниками професійної життєстійкості, крім рівня професійного контролю. Отже, рівень професійної включеності є важливим чинником розвитку інших компонентів професійної життєстійкості та її загального рівня розвитку.

Рівень професійного контролю має прямий достовірний зв'язок з рівнем професійного прийняття ризику, рівнем емоційного компоненту та рівнем мотиваційного компоненту професійної життєстійкості ($p \leq 0,05$).

Рівень професійного прийняття ризику має достовірний прямий зв'язок з усіма складовими і компонентами професійної життєстійкості, крім рівня соціального компоненту. Отже, можна зробити висновок про те, що здатність фахівця усвідомлювати ризики у професійній діяльності та вміння прогнозувати її наслідки є дуже важливим фактором професійної життєстійкості.

Рівень емоційного компоненту прямо і достовірно корелює з рівнем професійного контролю ($p \leq 0,05$) та має ще тісніший достовірний зв'язок з рештою показників професійної життєстійкості ($p \leq 0,01$). Цей факт говорить про те, що у професійній життєстійкості велику роль відіграє позитивний емоційний фон, емоційна стійкість та врівноваженість, здатність адекватно реагувати на будь-які життєві та професійні ситуації.

Рівень мотиваційного компоненту має прямий достовірний зв'язок з усіма складовими та компонентами професійної життєстійкості, окрім соціального. Рівень соціального компоненту прямо і достовірно корелює з рівнем професійної включеності та рівнем емоційного компоненту ($p \leq 0,01$) та з рівнем професійного компоненту ($p \leq 0,05$). Рівень професійного компоненту має прямий достовірний зв'язок з усіма складовими та компонентами професійної життєстійкості, крім рівня професійного контролю.

Тобто, за показниками *Таблиці 3* ми можемо зробити висновок про те, що всі складові та компоненти професійної життєстійкості тісно взаємопов'язані між собою та обумовлюють загальний рівень розвитку професійної життєстійкості.

Висновки. Аналіз результатів дослідження виявив, що переважна більшість досліджуваних продемонструвала середній та вищий за середній рівень прояву професійної життєстійкості, високого ж її рівня в обстежуваній групі не було виявлено. Отже, вважаємо за доцільне надання психологічної допомоги обстежуваним працівникам профспілок з метою підвищення рівня розвитку професійної життєстійкості.

Серед загальної кількості обстежуваних профспілкових працівників середні значення всіх складових і компонентів професійної життєстійкості мають вищий за середній рівень розвитку. Таким чином, можна зробити висновок, що фахівці в обстежуваній групі достатньою мірою набули та розвинули життєві та професійні навички та досвід, сформували належний рівень розвитку професійно-важливих якостей та професійної компетентності.

Аналіз кореляційної матриці показників професійної життєстійкості профспілкових працівників підтвердив нашу робочу гіпотезу про те, що складові та компоненти професійної життєстійкості тісно взаємопов'язані між собою, і розвиток кожного з них впливає на загальний рівень професійної життєстійкості фахівців.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні чинників професійної життєстійкості та розробці системи психологічних заходів, спрямованих на підвищення рівня професійної життєстійкості працівників профспілок.

Список використаних джерел

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни. Методологические проблемы психологии / К. А. Абульханова-Славская. М.: Мысль, 1991. 299 с.
2. Болотнікова І.В. Визначення загальних чинників професійного самоздійснення працівників профспілок / І.В. Болотнікова // Актуальні проблеми психології. Том. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. Вип.17. 2017. С. 12-19.

3. Гурьянова М.П. Воспитание жизнеспособной личности в условиях дисгармоничного социума//Педагогика, 2004. № 1. С. 12–18.
4. Зеер Э.Ф. Психология профессий: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. 2-е изд., стер. М.: Издательский центр «Академия», 2007. 240 с.
5. Кокун О.М. Фізична культура і спорт як фактор підвищення адаптаційних можливостей студентів // Вісник Технологічного університету Поділля. Ч. 3. Суспільно-гуманітарні науки. 2002. №5. С. 47 - 50.
6. Леонтьев Д.А., Рассказова Е.И. Тест жизнестойкости. М.: Смысл, 2006. 63 с.
7. Леонтьев Д.А. Жизнетворчество как практика расширения жизненного мира // 1-я Всероссийская научно-практическая конференция по экзистенциальной психологии: мат-лы сообщений. М.: Смысл, 2001. С. 100-109.
8. Полякова О. Б. Психогигиена и профилактика профессиональных деформаций личности. М., 2008. 304 с.
9. Практикум по психологии профессиональной деятельности. СПб., 2000. 112 с.
10. Психофізіологічне забезпечення становлення фахівця у професіях типу “людина-людина” : монографія / За ред. О.М. Кокуна. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 266 с.
11. Рыльская Е.А. Жизнеспособность человека в представлениях обыденного сознания // Вестник МГОУ. Сер.: Психологические науки, 2009. № 4. С. 31-36.
12. Maddi S., Khoshaba D.M. Hardiness and Mental Health // Journal of Personality Assessment. 1994. Vol. 63, N 2.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Abul`khanova-Slavskaya K.A. Strategiya zhizni. Metodologicheskie problemy` psikhologii / K. A. Abul`khanova-Slavskaya. M.: My`sl`, 1991. 299 s.
2. Bolotnikova I.V. Vyznachennia zahalnykh chynnykiv profesiinoho samozdiisnennia pratsivnykiv profspilok / I.V. Bolotnikova // Aktualni problemy psykholohii. Tom. V: Psykhofizioloheia. Psykholoheia pratsi. Eksperymentalna psykholoheia. Vyp.17. 2017. S. 12-19.
3. Gur`yanova M.P. Vospitanie zhiznesposobnoj lichnosti v usloviyakh disgarmonichnogo socziума//Pedagogika, 2004. # 1. S. 12–18.
4. Zeer E`.F. Psikhologiya professij: ucheb. posobie dlya stud. vy`ssh. ucheb. zavedenij. 2-e izd., ster. M.: Izdatel`skij czentr «Akademiya», 2007. 240 s.
5. Kokun O.M. Fizychna kultura i sport yak faktor pidvyshchennia adaptatsiinykh mozhlyvostei studentiv // Visnyk Tekhnolohichnoho universytetu Podillia. Ch. 3. Suspilno-humanitarni nauky. 2002. №5. S. 47 - 50.
6. Leont`ev D.A., Rasskazova E.I. Test zhiznestojkosti. M.: Smy`sl, 2006. 63 s.
7. Leont`ev D.A. Zhiznetvorchestvo kak praktika rasshireniya zhiznennogo mira // 1-ya Vserossijskaya nauchno-prakticheskaya konferenciya po e`kzistenczial`noj psikhologii: mat-ly` soobshhenij. M.: Smy`sl, 2001. S. 100-109.
8. Polyakova O. B. Psikhogigiena i profilaktika professional`ny`kh deformatsij lichnosti. M., 2008. 304 s.
9. Praktikum po psikhologii professional`noj deyatel`nosti. SPb., 2000. 112 s.

10. Psykhofiziologichne zabezpechennia stanovlennia fakhivtsia u profesiiakh typu "liudyna-liudyna" : monohrafiia / Za red. O.M. Kokuna. Kirovohrad : Imeks-LTD, 2013. 266 s.
11. Ry`l'skaya E.A. Zhiznesposobnost` cheloveka v predstavleniyakh oby`denного soznaniya // Vestnik MGOU. Ser.: Psikhologicheskie nauki, 2009. # 4. S. 31–36.
12. Maddi S., Khoshaba D.M. Hardiness and Mental Health // Journal of Personality Assessment. 1994. Vol. 63, N 2.

Bolotnikova I.V. The features of constituents and components of trade union workers' professional hardiness. The work examines the actual problem of professional hardiness and analyzes the experimental study conducted at trade union organizations subordinated to the Kyiv City Council of Trade Unions. We studied the features of trade union workers' professional hardiness at the performed experimental study.

The analysis of the obtained data determined the trade union workers' general hardiness, as well as the peculiarities of relationships between the constituents and components of the examined professional hardiness.

The analyzed results has led to the conclusion that since the overwhelming majority of the respondents demonstrated average or higher than average professional hardiness, but none of them showed really high hardiness. Thus, it would be useful to provide psychological assistance to the surveyed employees for the development of their professional hardiness.

Because all indicators and components of professional hardiness were higher than the average at the examined sample, we can conclude that this surveyed group of specialists had sufficiently developed professional skills and life experience, and their professionally important qualities and professional competence were developed highly enough.

The analyzed correlation matrix revealed that all constituents and components of professional hardiness were closely interrelated and determined the overall level of trade union workers' professional hardiness.

Keywords: psychological hardiness, professional hardiness, constituents and components of trade' union workers professional hardiness

УДК: 159.938

Войтович М.В., Завадська Т.В.

АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДИТЯЧИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Войтович М.В., Завадська Т.В. Аналіз професійної життєстійкості вихователів дитячих навчальних закладів. У статті поданий аналіз результатів експериментального дослідження професійної життєстійкості вихователів дитячих навчальних закладів. Зокрема, визначені рівні професійної життєстійкості вихователів дитячих навчальних закладів, а також середні значення показників професійної життєстійкості вихователів. У статті наводяться та аналізуються зв'язки між складовими і компонентами професійної життєстійкості вихователів дитячих навчальних закладів.

Ключові слова: вихователі ДНЗ; життєстійкість особистості; професійна життєстійкість; складові і компоненти професійної життєстійкості.

Войтович М.В., Завадская Т.В. Анализ профессиональной жизнестойкости воспитателей детских учебных заведений. В статье представлен анализ результатов экспериментального исследования профессиональной жизнестойкости воспитателей детских учебных заведений. В частности, определены уровни профессиональной жизнестойкости воспитателей